

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
201200643

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
12/00489-2/EOL

Dato
13. september 2012

Datatilsynets høringsuttalelse - NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling

Datatilsynet viser til Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet høringsbrev av 8. mai 2012. Datatilsynet vil komme med følgende høringsuttalelse:

Innledning

Datatilsynet har ingen bemerkninger til det som er ekspertutvalgets hovedfokus, praktiseringen av det biologiske prinsipp i barnevernet. Vi ser videre positivt på forslaget om å gjøre barnevernloven til en rettighetslov for å klargjøre barnas rettigheter, samt stat og kommunes plikter.

De deler av utredningen som Datatilsynet ønsker å kommentere er tema som er kort behandlet i utvalgets rapport, men som samtidig fremstår som forutsetninger for utvalgets forslag. Dette gjelder spesielt økt samhandling mellom kommunale, statlige og private aktører som kommer i kontakt med barn og forslag om mer forskning på barnevernets arbeid og metoder.

Utredning av personvernkonsekvenser

Utredningen inneholder ikke noe eget punkt som omhandler personvern. Det har derfor vært nødvendig for Datatilsynet å gjennomgå hele dokumentet for å kunne vurdere eventuelle personvernmessige konsekvenser. Dokumentet er omfattende, og Datatilsynet tar forbehold om at enkelte punkter kan ha blitt oversett til tross for personvernrelaterte problemstillinger.

Gjennom utredningsinstruksen¹ er departementet forpliktet til å utrede de personvernmessige konsekvensene av lovendringer². Fornyings- og administrasjonsdepartementet har dessuten utarbeidet en veileder for vurdering av personvernkonsekvenser spesielt.

Datatilsynet vurderer det som nødvendig at Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet i sitt videre arbeid med utvalgets rapport utreder de personvernmessige konsekvensene av eventuelle endringer i lovverket. Datatilsynet mener det er særlig viktig at det foretas en

¹ Instruks om utredning av konsekvenser, foreleggelse og høring ved arbeidet med offentlige utredninger, forskrifter, proposisjoner og meldinger til Stortinget,

² Utredningsinstruksen punkt 11.3.11

utredning av personvernkonsekvensen av tettere samarbeid mellom ulike statlige og kommunale etater, samt mellom det offentlige og ulike private og ideelle organisasjoner som har kontakt med barn.

Økt samhandling

I ekspertutvalgets utredning er det vist til at barnevernet ikke kan drives av barneverntjenesten alene, og at økt samhandling mellom de offentlige og private instanser som er i kontakt med barn vil være en forutsetning for at barnevernets metoder og tiltak kan styrkes³.

Datatilsynet ser behovet for bedre samhandlingsløsninger innenfor barnevernet. Dagens regelverk representerer en utfordring for samhandling både mellom ulike kommunale og statlige tjenester og mellom det offentlige og private aktører.

Datatilsynet er i all hovedsak enig i intensjonene bak utvalgets rapport. Samtidig mener vi det er nødvendig å påpeke at det er særlig viktig å sikre at personvernet blir godt ivarett innenfor etater som behandler store mengder sensitive personopplysninger om sårbare grupper. Barnevernet består av både statlige og kommunale etater, og samarbeider dessuten med en rekke private og ideelle organisasjoner. Disse instansene har samlet sett en meget omfattende mengde informasjon om de som måtte komme i barnevernets søkelys. Det er helt avgjørende for ivaretagelsen av personvernet at regelverk og systemer ivaretar konfidensialitet og integritet.

Personopplysningsloven oppstiller krav til klart angitte formål for enhver behandling av personopplysninger⁴. De angitte formålene vil være avgjørende i vurderingen av hvorvidt andre plikter som oppstilles i personvernlovgivningen er oppfylt. For vidt angitte formål kan blant annet medføre for vide tilganger til personopplysninger og til behandling av opplysninger i for stort omfang.

De instanser som ekspertutvalget nevner spesielt i forbindelse med forslag om økt samhandling er barnehage, helsestasjon, skoler, familievernkontor og krisesenter. Personopplysningene som disse ulike virksomhetene har registrert er innhentet for klart definerte egne formål. Utveksling av personopplysninger for andre formål enn det de opprinnelig var innhentet for vil være i strid med personvernlovgivningen, med mindre det finnes en klar hjemmel for en slik behandling av personopplysninger.

Taushetsplikt

Taushetsplikt for helsepersonell følger av helsepersonellovens kapittel 5. Ansatte i kommunal helse- og omsorgstjeneste, og som ikke er helsepersonell, har tidligere forholdt seg til taushetspliktsbestemmelsene i forvaltningsloven, men etter den nye kommunale helse- og omsorgstjenesteloven⁵ vil bestemmelsene om taushetsplikt i helsepersonelloven også gjelde for ansatte i kommunal helse- og omsorgstjeneste.

³ Rapportens pkt. 5.4.3 og 15.4.2

⁴ Personopplysningsloven § 11

⁵ Lov om helse- og omsorgstjeneste av

Helsepersonelloven § 21 ilegger de som er forpliktet etter denne loven en aktiv plikt til å tie om taushetsbelagte forhold, og en plikt til å aktivt hindre at uvedkommende får tilgang til taushetsbelagte opplysninger. Denne bestemmelsen samsvarer med taushetspliktsbestemmelsene i forvaltningsloven.

Helsepersonelloven har i tillegg en bestemmelse som forbyr snoking i journaler, jf. helsepersonelloven § 21 a. Tilsvarende bestemmelse finnes ikke i forvaltningsloven.

Dette betyr at de instansene som utvalget mener skal samarbeide forholder seg til ulike sett med regler hva gjelder taushetsplikt. Dette er noe som departementet bør være oppmerksom på dersom det skal foreslås tiltak for tettere samarbeid mellom de nevnte instansene.

Datatilsynet mener at faren for uautorisert tilgang til taushetsbelagte opplysninger øker ved at det legges opp til mer utveksling av opplysninger uten gode felles regler om hvordan slik utveksling kan skje.

Datatilsynets oppfatning er at det finnes flere unntak fra taushetspliktsbestemmelsene etter helsepersonelloven enn det som følger av forvaltningsloven. I NOU 2009:1, Individ og integritet, er det lagt til grunn at det innen helsetjenesten i dag er ca 50 unntak fra taushetsplikten. Helse- og omsorgstjenesteloven har utvidet anvendelsesområdet til helsepersonelloven, og unntakene fra taushetsplikten for den kommunale helse- og omsorgstjenesten er dermed også blitt utvidet⁶.

De personvernmessige konsekvensene av unntakene fra taushetsplikt er til en viss grad avhjulpet gjennom at pasientene/brukerne har en reservasjonsadgang ved utlevering av sine helseopplysninger. I kombinasjon med at helse- og omsorgspersonell etter helsepersonelloven § 10 er forpliktet til å gi informasjon til pasientene/brukerne, anses dette å på en god måte ivareta retten til selvbestemmelse over egne personopplysninger.

Etter forvaltningsloven er hovedregelen for utlevering av opplysninger til samarbeidende personell at det foreligger samtykke fra den registrerte. Krav til samtykke er å anse som en sterkere beskyttelse av personvernet sammenlignet med adgang til reservasjon mot slik utlevering.

Datatilsynet mener det er helt nødvendig å utrede konsekvensene av at personell som er forpliktet etter ulikt taushetspliktregime skal samarbeide og utveksle opplysninger.

⁶ For eksempel gir helsepersonelloven § 25 hjemmel til utlevering av taushetsbelagte opplysninger til samarbeidende personell når det er nødvendig for å gi forsvarlig helsehjelp, og helsepersonelloven § 45 gir hjemmel til å utlevere og gi tilgang til journal og journalopplysninger dersom dette er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp

Tilgangsstyring

Gjennom Datatilsynets kontrollvirksomhet er det avdekket at tilgangen til person- og helseopplysninger som gis helsepersonell i for liten grad er knyttet til behandlingsforløpet til pasienten/brukeren. Dette medfører at langt flere enn de som er involvert i (helse)hjelpen til pasienten/brukeren gis elektronisk tilgang til pasientens/brukerens journal.

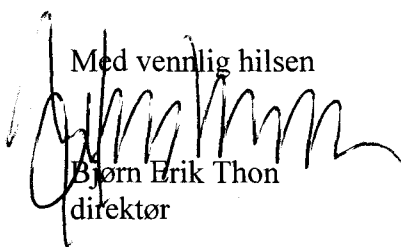
Behandling av personopplysninger i barnevernet har mange likhetstrekk med behandling av helseopplysninger i helsevesenet. Det er svært sensitive opplysninger som registreres, og hensynet til konfidensialitet står sterkt. Datatilsynet er av den oppfatning at det er særlig viktig på dette området å få til en såkalt beslutningsstyrt eller forløpsorientert tilgangsstyring, det vil si å gjennom tilgangsstyring sørge for at de personer som får tilgang til personopplysningene er nært knyttet til saksbehandlingen av personens sak.

Datatilsynet har spilt inn disse problemstillingene i forbindelse med høringsarbeidet til sikkerhetsforskriften, og legger til grunn at barnevernet ikke setter i verk økt samhandling før tilgangsstyring kan ivaretas i samsvar med lovgivningen.

Forskning

Ekspertutvalget har flere steder i utredningen tatt til orde for mer forskning på barnevernets arbeid og metoder. Datatilsynet har ikke noe prinsipielt imot dette, men legger til grunn at slik forskning enten vil basere seg på ikke personidentifiserbart materiale eller frivillighet og samtykke fra de registrerte.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Eirin Oda Lauvset
rådgiver

Kopi: Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet,
v/Statsforvaltningsavdelingen,
Pb 8004 Dep, 0030 Oslo